

LAUSUNTO

Utsjoen kunnan lausunto hallituksen esityksestä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Utsjoen kunta pitää kuntatalouden tasapainoa ja julkisen talouden kestävyttä tärkeinä tavoitteina. Valtiontalouden sopeuttamistoimissa tulee kuitenkin ottaa huomioon kuntien erilaiset lähtökohdat sekä kuntatalouden jo ennestään haastava kokonaistilanne. Kuntien tehtäviin, rahoitukseen ja toimintaympäristöön kohdistuvat samanaikaiset muutokset heikentävät erityisesti pienten ja valtionosuuksista riippuvaisten kuntien mahdollisuuksia sopeuttaa toimintaansa.

Utsjoen näkökulmasta esitettyjen valtionosuusvähennysten vaikutuksia ei voida arvioida yksinomaan asukaskohtaisesti. Utsjoki on Suomen pohjoisin, erittäin harvaan asuttu ja pitkien etäisyyksien kunta. Pieni väestöpohja, pitkät välimatkat ja vaikeasti saavutettava sijainti merkitsevät sitä, että lakisääteisten peruspalvelujen järjestämisessä on huomattavia kiinteitä kustannuksia, joita ei voida vähentää samassa suhteessa väestömäärän tai rahoituksen kanssa. Lisäksi kunnan on turvattava palvelujen saatavuus sekä suomen että saamen kielillä.

Utsjoen kaltaisessa kunnassa mahdollisuudet kompensoida valtionosuusleikkauksia verotuloja lisäämällä tai palveluverkkoa edelleen keskittämällä ovat hyvin rajalliset. Pitkät etäisyydet asettavat käytännössä rajat palvelujen keskittämiseksi, ja pieni väestöpohja tekee yksittäisistäkin rahoitusmuutoksista suhteellisesti merkittäviä. Valtionosuusrahoituksen ennakoitavuus ja riittävyys ovat siten keskeisiä kunnan lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Saamelaisten kotiseutualueella tulee huomioida saamen kielen ja kulttuurin säilyminen ja sen tukeminen. Jo pelkästään perusopetuksen järjestäminen Utsjoella on kalleinta koko Suomessa. Kunnan lakisääteisten palveluiden järjestäminen vaarantuu, jos vähennykset toteutetaan kaikissa kunnissa samansuuruisina huomioimatta paikallisia olosuhteita.

Utsjoen kunta pitää ongelmallisena erityisesti vuoden 2027 indeksikorotuksen rajoittamiseen liittyvän vähennyksen toteuttamista kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suurena. Se ei käsittelee kuntia tasa-arvoisesti. Näennäisesti yhdenvertainen asukaskohtainen vähennys ei huomioi kuntien tosiasiallisia eroja palvelujen järjestämisen kustannuksissa, tulopohjassa ja

sopeuttamismahdollisuuksissa. Kohdentamistavan vaikutukset voivat tästä syystä olla suhteellisesti huomattavasti suuremmat pienissä ja poikkeuksellisissa olosuhteissa toimivissa kunnissa.

Utsjoen kunta pitää 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamisessa perusteltuna pyrkimystä siihen, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa. Samalla on kuitenkin arvioitava valtionosuusleikkausten yhteisvaikutuksia muun kuntatalouteen kohdistuvan sopeutuksen, kustannustason nousun sekä kuntien tehtävien ja rahoituksen muutosten kanssa. Yksittäisten leikkausten tarkastelu erillään kuntatalouden kokonaisuudesta ei anna riittävää kuvaa niiden vaikutuksista kuntien taloudelliseen kantokykyyn.

Utsjoen kunta esittää, että vuoden 2027 valtionosuusvähennysten kohdentamista arvioidaan uudelleen siten, että siinä huomioidaan kuntien taloudellisen tilanteen lisäksi harva asutus, pitkät etäisyydet, pieni väestöpohja, kielelliset velvoitteet sekä muut palvelujen järjestämisen kustannuksia lisäävät erityisolosuhteet. Valtiontalouden sopeuttamista ei tule toteuttaa tavalla, joka vaarantaa kaikkein pienimpien ja syrjäisimpien kuntien tosiasialliset mahdollisuudet järjestää lakisääteiset peruspalvelut yhdenvertaisesti koko maassa.